

Dansk eliteidræts konkurrenceevne

*Resultater, målemetoder og investeringer**

Rasmus K. Storm

Idrættens Analyseinstitut, København
<rasmus.storm@idan.dk>

Klaus Nielsen

Birkbeck, University of London
<k.nielsen@bbk.ac.uk>

Abstract

*The competitiveness of Danish Elite Sports:
Results, Measurement and Policy*

In the Nordic countries, national investments in elite sports have become a political issue in the wake of the Olympic Games in China. It is discussed whether the results in Beijing were satisfactory and how the results can be maintained or improved in the future. In this article the assumptions of this political debate are criticized and reformulated. A proper discussion requires an understanding of input (elite sports investment) and throughput (the efficiency of the elite sports system) as well as output (national results).

This article focuses on the output and aims to develop better forms of measurement of elite sports results than the simple absolute measures in the form of number of medals that are usually referred to in political debates and the media. The measures are applied in an analysis of the development of Danish elite sports results. The figures show that Denmark progressed significantly in the 1990's similar to most other Western European countries. In the last decade, however, the results have deteriorated.

Key words: international sporting arms race, elite sports systems, olympic games, absolute and relative measures, investment, efficiency

* Tak til Michael Skovbo Jensen, Veerle De Bosscher, redaktørerne og to anonyme reviewere for kommentarer til tidligere udgaver af denne artikel.

Indledning¹

I Danmark er der fra politisk side stigende fokus på at skabe internationale sportslige resultater. Konkret kan der konstateres et skifte i den danske tilgang med revideringen af den danske lov om eliteidræt i 2004. Her blev den danske elitesportsinstitution, Team Danmark, underlagt en tættere politisk styring og det resultatmæssige medaljemål for første gang konkret udtrykt. I resultatkontrakten mellem Team Danmark og det danske kulturministerium blev det således fastlagt, at Team Danmark i perioden 2005 – 2008 skulle skaffe flere medaljer ved OL, VM og EM til de forbund, der støttes af Team Danmark i institutionens øverste støttekategori, TopTD-kategorien, end i perioden 2001 – 2004.²

Ved OL i Beijing hentede danske atleter i alt 7 medaljer – 2 guld, 2 sølv og 3 bronze – hvilket efterfølgende fik Team Danmark og Danmarks Idræts-Forbund til at udråbe den danske medaljehøst, som: ”et af de bedste OL-resultater, Danmark har opnået i nyere tid”.

Umiddelbart kunne man således tro, at dansk eliteidræt klarer sig godt på trods af den stigende internationale konkurrence³, sådan som danske politikere ønsker. Den simple opgørelse af medaljer, der hidtil er blevet anvendt som målestok for det danske niveau, og som ofte ukritisk gengives i pressen, er imidlertid utilstrækkelig til at give et retvisende billede af de danske resultater. Dette indebærer, at danske politikere har vanskeligt ved at foretage en velfunderet vurdering af, hvorvidt de investerede ressourcer i dansk elitesport giver et fornuftigt afkast, set i forhold til de politiske mål om bedre resultater.

Denne artikel søger gennem en kritisk analyse af diverse mål for et nationalt eliteidrætssystemets konkurrenceniveau at opstille en analysetilgang for dansk eliteidræt, der bedre end tidligere kan vurdere resultatudviklingen. Formålet er at tilpasse tilgangen til et lille land som Danmark samt at sammenligne med andre sammenlignelige nationer.

Artiklens bidrag kan i generel forstand siges at omhandle eliteidrætssystemers outputside. I modsætning til tidligere, hvor eliteidræt kunne ansues som individuelle, lokalt funderede aktiviteter, fungerer eliteidrætten i dag systemisk i den forstand, at der investeres i sammenhængende systemer af organisationer, faciliteter, talentudvikling og støtteordnin-

1 Artiklen baserer sig blandt andet på evalueringsrapporten: “Team Danmarks Støttekoncept. Evaluering af støttekonceptet 2005-2008” (Storm 2008).

2 For en gennemgang af Team Danmarks støttekoncept se Storm (2008).

3 Jf. De Bosscher (2007), Houlihan & Green (2008), Oakley & Green (2001), Storm (2008).

ger, og at resultaterne i vidt omfang afspejler en konkurrence mellem systemer frem for individer (Heinilä 1982, Houlihan & Green 2008). Eliteidrætssystemers outputsider har flere dimensioner. Nogle effekter er bredere og mere indirekte så som styrkelse af national identitet og selvfølelse. Udover resultater og konkurrenceevne er det endvidere i lande som Danmark også væsentligt, at eliteidræt dyrkes under socialt og samfundsmæssigt forsvarlige former, herunder at systemet ikke producerer sociale tabere. Det er dog utvivlsomt resultater, som der er mest fokus på, og de øvrige aspekter af systemets output er at betragte som randbetingelser snarere end alternative mål. Det er afgørende at have velfunderet viden om eliteidrætssystemets input og output, hvor inputsiden kan tolkes som investeringer og infrastruktur. Input transformeres imidlertid ikke passivt til output. Forøgede investeringer giver ikke automatisk et proportionalt afkast i form af forbedrede resultater. Systemets måde at fungere på, det man kan kalde dets 'throughput', dvs. effektiviteten i ressourceanvendelsen, er en afgørende variabel. Denne artikel bidrager til at skabe et bedre vidensgrundlag om eliteidrætssystemers output. I artiklens afsluttende diskussion inddrages dog også systemets input og throughput.

Artiklens forskningsmæssige bidrag er dels på det metodemæssige plan i form af diskussionen af målestokke til vurdering af eliteidrætssystemers outputsider. Derudover supplerer den endvidere den eksisterende forskning af udviklingen af styrkeforhold i international eliteidræt samt betingelserne for det, der betegnes "det internationale sportslige våbenkapløb" (De Bosscher et. al. 2008). Endvidere giver den et bedre politisk grundlag at vurdere de danske resultater på.

Artiklen er struktureret på følgende måde: Først drøftes forskellige målemetoder til vurdering af konkurrenceevnen inden for international elitesport med henblik på at indkredse den mest hensigtsmæssige måde at foretage vurderingen på. Dernæst foretages en analyse af den danske konkurrenceevne historisk og aktuelt i forhold til enkelte sammenlignelige lande bl.a. Norge og Sverige. Sidst berøres spørgsmålet, om på hvilken måde Danmark kan og skal tage del i det internationale sportslige våbenkapløb.

Hvad er international konkurrenceevne i relation til eliteidræt?

Overordnet kan resultatudviklingen for en given nation opfattes som udtryk for den pågældende nations internationale konkurrenceevne indenfor eliteidræt. Konkurrenceevne er et begreb, der oftest anvendes i relation til økonomi og erhvervsliv. En virksomheds konkurrenceevne kan generelt defineres som evnen til at bibeholde og udvide dens markedsandel. Begrebet anvendes også om et lands virksomheder under et og deres evne til at konkurrere på verdensmarkedet. I denne sammenhæng taler man om et lands internationale konkurrenceevne.

Også i eliteidræt kan man tale om international konkurrenceevne. I eliteidrættens verden er enhederne blot ikke erhvervsvirksomheder, men nationale hold eller individuelle udøvere, der konkurrerer med andre landes deltagere i internationale konkurrencer. I økonomien er konkurrenceevnen rent umiddelbart afhængig af erhvervsvirksomhedernes evne til at konkurrere på verdensmarkedet. Tilsvarende er den sportslige internationale konkurrenceevne umiddelbart afhængig af de deltagende holds eller individers kvaliteter. Og ligesom den økonomiske konkurrenceevne på internationalt plan i stigende grad er betinget af et understøttende samfundssystem, er også eliteidrættens konkurrenceevne mere og mere et resultat af kvalitetene i det bagvedliggende eliteidrætspolitiske system (jf. De Bosscher 2007, Houlihan & Green 2008, De Bosscher & De Knop 2002).

Hvordan måles eliteidrættens internationale konkurrenceevne?

Ved de olympiske lege er der ingen officiel nationskonkurrence, men den samlede medaljeoversigt pr. nation er nok alligevel det enkelte 'resultat' inden for eliteidrætten, der er omfattet af størst interesse og tillægges størst vægt i medier og den brede offentlighed, i idrættens organisationer og blandt politikerne (Condon, Golden & Wasil 1999, Szymanski 2000). En god placering eller en forbedret placering i nationskonkurrencen ved OL opfattes som en national succes og endog i nogle tilfælde som tegn på et samfundsmæssigt overlegenhed i forhold til andre landes modeller. Formuleringen om, at den danske medaljehøst i Beijing er en af de bedste i nyere tid (jf. ovenfor) kan ses som udtryk for en lignende tilgang.

En rangering efter samlet antal medaljer er imidlertid problematisk i den forstand, at den tillægger alle medaljer samme værdi, hvilket er uri-

meligt, da en guldmedalje oplagt er mere værd end en sølvmedalje osv. (De Bosscher et. al. 2008, De Bosscher 2007). Hvis der rangeres efter antallet af først guldmedaljer, så sølvmedaljer, og sidst bronzemedaljer, tages der bedre højde for denne forskel i medaljers værd.

MEDALJEPOINT

Denne beregningsmåde kan imidlertid opfattes som misvisende i og med, at selv et højt antal sølv- og bronzemedaljer ikke kan kompensere for et lavere antal guldmedaljer. En alternativ beregningsmåde beregner samlet antal medaljepoint, hvor guld, sølv og bronze gives henholdsvis 3, 2 og 1 point. Det er nok denne tilgang, der giver den mest rimelige rangering i og med, at den både tager hensyn til samlet antal medaljer og medaljers værd. Man kan naturligvis stille spørgsmålstejn ved pointfordelingen. Er en guldmedalje præcist tre gange så meget værd som en bronzemedalje? Er en sølvmedalje lige så meget værd som to bronzemedaljer? Og er en guldmedalje kun 50 procent mere værd end en sølvmedalje, sådan som vægtfordelingen i 3-2-1 pointskalaen er udtryk for?

Det er nok vanskeligt at argumentere helt overbevisende for det. Man kunne tillægge guldmedaljer mere værdi og anvende en 4-2-1 skala, men svarer en guldmedalje virkelig til hele fire bronzemedaljer? Man kunne også anvende en 5-3-2 skala, og denne skala er måske alt i alt udtryk for en mere rimelig relativ vægtning af guld-, sølv- og bronzemedaljer.

SEKUNDÆRE PLACERINGER

Hvis der kun tages hensyn til medaljer, ses der imidlertid bort fra, at der ofte kun er marginal forskel på 3. pladser og 4. pladser og de umiddelbart efterfølgende placeringer. Derfor kan man eksempelvis opstille en top-6 beregning, hvor placeringer fra nr. 1 til nr. 6 tildeles 7, 5, 4, 3, 2 og 1 point. Et alternativ er en top-8 målestok, hvor placeringer fra nr. 1 til nr. 8 tildeles 10, 8, 6, 5, 4, 3, 2 og 1 point, 5, 3, 2, 1, 1, 1, 1 eller 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2 og 1 point (se eksempelvis Kiviaho & Mäkelä 1978, Condon, Golden & Wasil 1999). Sådanne mål giver alt i alt et mere rimeligt mål for et lands konkurrenceevne end målestokke, der udelukkende inddrager medaljer (Kiviaho & Mäkelä 1978, Condon, Golden & Wasil 1999). Der tages hermed højde for antal finalepladser, og eftersom det ofte er tilfældigheder og marginaler, der udgør forskellen på en medalje og en placering lige uden for medaljerækken, giver det givetvis et bedre udtryk for konkurrenceevnen, hvis der også inddrages antal placeringer som nr. 4-6 eller nr.

4-8. Hermed tages højde for, at det, der i mange idrætsgrene med rimelighed kan forventes i tilfælde af verdensklasse, er en placering i finalen.

DEN ANVENDTE MÅLETILGANG

De olympiske lege afholdes kun hvert fjerde år, og antal medaljer og disses valør kan som nævnt afspejle tilfældigheder og marginale forskelle, og især for lande med en relativ moderat medaljehøst kan målestokke baseret på medaljer give resultater, der ikke med rimelighed kan tolkes som udtryk for den reelle styrkeposition. For lande, der vinder mange medaljer, er en medaljebaseret målestok mere anvendelig, da tilfældigheder og marginaler kan antages at blive udjævnet i det store antal idrætsgrene, der er tale om. For lande som Danmark kan effekten af en 4. plads i roning en bådspids efter bronzevinderne og et tvivlsomt strafpoint i en brydekamp samt en mindre skade for en dressurhest til gengæld udgøre forskellen mellem 6 og 3 medaljer. Top-8 resultater, hvor placeringerne fra nr. 1 til nr. 8 tildeles 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2 og 1 point, er derfor en klart bedre målestok i Danmarks tilfælde. Denne målestok vil i det følgende blive lagt til grund for en nærmere analyse af udviklingen i den danske konkurrenceevne.

MARKEDSANDEL ER VIGTIG

Derudover er der et andet problem med den simple optælling af medaljer eller medaljepoint som nævnt ovenfor. Uanset hvordan medaljer eller placeringer tildeles point, er alle de omtalte mål absolutte snarere end relative i den forstand, at de blot adderer antal medaljer, medaljepoint eller top-8 point uden at sætte dette i forhold til den antal medaljer og point, der uddeles tilsammen. En umiddelbar tolkning heraf vil konkludere, at hvis et land vinder flere medaljer og et stigende antal medalje- eller top-8 point, er det udtryk for et stigende resultatniveau og en forbedret konkurrenceevne. Det er i stor udstrækning den tilgang, der er anvendt, når de danske resultater udråbes til at være de bedste i mange år. Dette kan dog være misvisende, eftersom der år for år er blevet flere medaljesæt at konkurrere om internationalt. Antallet af idrætsgrene ved OL er eksempelvis vokset jævnt fra 17 ved OL i 1948 til 28 ved OL i 2008 – en stigning på godt 50 procent. Ydermere er antallet af konkurrencer, hvor der konkurreres om medaljer, i samme periode steget fra 136 til 302 svarende til en stigning på 122 procent (De Bosscher et al 2008: 39).

Et stigende antal medaljer og point kan således blot afspejle, at det samlede antal medaljesæt og den samlede pointsum er steget. Der er to

måder at tage højde for dette på gennem relative frem for absolutte mål. Den ene er at se på rangering snarere end på absolutte størrelser som antal medaljer og point. En forbedret rangering i forhold til andre lande vil med større ret kunne tolkes som en forbedret konkurrenceevne end en stigning i antal medaljer og placeringspoint.

Dette mål er imidlertid tvivlsomt, når der ses på udviklingen over tid i perioder, hvor antallet af nationer ændres så voldsomt, som det har været tilfældet de sidste to årtier. Ikke mindst opdelingen af Sovjetunionen og Jugoslavien i henholdsvis 15 og 7 nye nationer er en faktor, der indvirker afgørende på, hvordan rangeringen af et land som Danmarks ændres fra år til år.

Den anden relative målestok til vurdering af resultatniveauet er at se på udviklingen i det, der svarer til 'markedsandele' i økonomien, dvs. at der ses på udviklingen i andelen af samlet antal medalje- eller placeringspoint. Dette relative mål har ikke de mangler, som er forbundet med absolutte mål og beregninger af rangering over tid. Det er derfor markedsandelen af medaljepoint og top-8 point, der i det følgende vil blive tillagt størst vægt i analysen af dansk eliteidræts konkurrenceevne.

Dansk eliteidræts konkurrenceevne

Danmarks Idræts-Forbund (DIF) har opgjort, hvor mange medaljer danske idrætsfolk har vundet i EM, VM og OL i alle årene siden 1977.⁴ Oversigten indeholder udelukkende medaljer vundet af seniorer. Tabel 1 indeholder en samlet oversigt over antal medaljer.

Det fremgår heraf, at dansk idræts medaljehøst har været klart stigende. Det samlede antal medaljer er vokset fra 15 i 1977 til 115 i 2008. Der har været tale om en støt stigende tendens gennem årene. I denne forbindelse er det ikke relevant at sammenligne medaljehøsten år for år. I nogle idrætsgrene er der mesterskaber hvert år. I andre er det hvert andet år, mens andre konkurrencer kun er hvert fjerde år. Som følge heraf er det mest rimeligt at sammenligne ulige år med det nærmest foregående ulige år, og at sammenligne lige år med fire år tidligere. I tabellen viser kolonnen med overskriften 'Ændringer' om medaljehøsten er steget eller faldt i forhold til det nærmest foregående sammenlignelige år. Det fremgår heraf, at der er tale om et stigende niveau i 24 af 30 år, mens medaljehøsten kun faldt i seks af årene. Der har været spredte dyk i medaljehøsten,

4 www.dif.dk/OmDIF/Forside/Idraetten%20i%20total/Medaljer.aspx.

Tabel 1 Samlet antal danske medaljer ved EM, OL og VM 1977 – 2008*

	Guld	Sølv	Bronze	I alt	Ændring	OL idr.gr.	OL disc.	OL disc. Løbende gn.snit
1977	5	3	7	15		6	1	
1978	8	9	8	25		6	2	2
1979	9	6	3	18	↑	13	3	3
1980	11	10	22	43	↑	12	5	4
1981	14	12	13	39	↑	17	3	4
1982	8	6	19	33	↑	10	3	2
1983	14	10	13	37	↑	15	1	3
1984	21	16	17	54	↑	24	6	4
1985	19	12	18	59	↑	23	5	6
1986	18	10	14	42	↑	17	6	5
1987	12	20	15	47	↓	27	4	5
1988	22	18	23	63	↑	31	4	4
1989	17	13	13	43	↓	21	3	4
1990	26	11	18	55	↑	37	4	4
1991	18	19	30	67	↑	38	9	6
1992	16	30	32	78	↑	54	6	10
1993	24	22	28	74	↑	46	14	9
1994	28	22	30	80	↑	49	6	11
1995	19	19	29	67	↓	53	14	9
1996	28	24	22	74	↓	49	6	12
1997	22	29	27	78	↑	54	17	9
1998	26	25	36	87	↑	61	5	12
1999	31	20	30	81	↑	61	15	9
2000	36	29	36	101	↑	72	6	9
2001	16	18	25	59	↓	42	6	5
2002	25	28	31	84	↓	56	3	6
2003	18	15	33	66	↑	42	8	6
2004	29	34	44	107	↑	62	8	7
2005	27	33	33	93	↑	63	4	7
2006	39	32	37	108	↑	66	8	6
2007	30	22	42	94	↑	54	7	7
2008	36	32	43	111	↑	68	7	

mest markant i årene mellem OL i Sydney og OL i Athen, men alt i alt er der tale om, at resultatniveauet er klart stigende, hvis denne opgørelsesmetode tages for pålydende.

I et økonomisk investeringsperspektiv forekommer udviklingen altså tilfredsstillende. Eliteidrættens organisationer kan henvise til disse tal og fremvise klare tegn på fremgang. For Team Danmarks vedkommende virker det umiddelbart, som om institutionen lever op til målet om flere medaljer, altså bedre danske resultater. Som berørt ovenfor er det dog langt fra indlysende, at dette er en rimelig målestok. En del af årsagen til, at medaljehøsten er stigende, er, at antallet af konkurrencer har været konstant stigende. Der konkurreres om EM, VM og OL i væsentligt flere idrætsgrene og discipliner end tidligere, og det samlede antal medaljesæt øges som nævnt fra år til år. Dertil kommer, at der er meget stor forskel på værdien af de enkelte vundne medaljer. En medalje i eksempelvis militær femkamp, stilpas for islandske heste, bænkpres, dragracing, ergometerroning, sjipning og lidet udbredte bådtyper i sejlsport tæller lige så meget som et europamesterskab i håndbold. En sådan sammentælling af antal medaljer giver derfor ikke det rette billede af dansk eliteidræts internationale konkurrenceevne.

Hvis man analyserer tallene nærmere, fremgår det, at fra og med begyndelsen af 1990'erne vindes hovedparten af medaljerne i idrætsgrene, der er på OL-programmet. Dette hænger primært sammen med, at badminton blev olympisk idrætsgren fra og med 1992, men også at der i mange OL-idrætsgrene er indført VM i andre discipliner end dem, der konkurreres i ved OL.

Som det fremgår af tabellen, har OL-idrætsgrenene siden 1990 vundet i alt 672 (68 procent) af de 985 medaljer, der tilsammen er vundet i

* I tabellen er samlet antal medaljer opdelt i medaljer vundet indenfor OL-idrætsgrene (såsom roning, svømning og ridning) og medaljer vundet inden for idrætsgrene, der ikke er på det olympiske program (såsom motorsport, orientering og faldskærmsudspring). I den næstsidste kolonne til højre er angivet antal medaljer inden for de discipliner, som der konkurreres i ved OL. Inden for OL-idrætsgrene konkurreres også i discipliner, der ikke er på det olympiske program såsom ergometerroning, svømning på kortbane og konkurrencer for islandske heste. Medaljer vundet i sådanne konkurrencer er ikke medregnet i den næstsidste kolonne, hvor kun medaljer ved OL er medregnet i år med OL. Medaljer i handicapidræt er ikke medregnet. Tabellens kolonne 2-5 opgør samtlige medaljer ved EM, VM og OL i alle idrætsgrene. Kolonne 6 viser stigning (Ø) eller fald (F) i antal medaljer i forhold til sammenlignelige foregående år, dvs. to år tidligere i ulige år og fire år tidligere i lige år. Kolonne 7 viser samtlige medaljer i de idrætsgrene, der er på OL-programmet, mens der i kolonne 8 kun er medtaget medaljer i de discipliner, der er med ved OL, og i år med OL indgår kun OL-resultater. I den sidste kolonne er udregnet løbende gennemsnit for tallene i kolonne 8, dvs. gennemsnittet af antal medaljer for det pågældende år samt året før og efter.

denne periode. Heraf er kun 111 medaljer (17 procent) blevet vundet ved OL eller ved VM i OL-disciplinerne i årene mellem de olympiske lege.

Langt størstedelen af medaljerne er således blevet vundet i discipliner, hvor den internationale konkurrence er markant mindre end i OL-disciplinerne. Sejlsport står for broderparten af alle vundne medaljer, men kun en mindre del er i OL-bådtyper, og en meget lille del er ved VM i sådanne bådtyper. Derudover har svømmerne typisk vundet medaljer ved kortbane-mesterskaber, kano- og kajakroerne har vundet medaljer på marathondistancerne, og skytternes medaljer er typisk i 300 m rifelskydning og andre våbentyper, der ikke er på det olympiske program. Bueskytterne vinder medaljer i compound-, men ikke i de olympiske recurve-discipliner, og på samme vis vinder Danmark læssevis af medaljer på triatlons lange distancer, men ikke på OL-distancen, hvor konkurrencen er hård.

Det samlede antal OL-medaljer samt medaljer ved VM i OL-disciplinerne i årene mellem de olympiske lege er opgjort i næstyderste højre kolonne af tabellen ovenfor. Der er tale om lidt tilfældige udsving fra år til år. For at udjævne sådanne tilfældigheder er der beregnet løbende gennemsnit (gennemsnitsværdien af antal medaljer i det pågældende år samt det foregående og det efterfølgende år) i yderste højre kolonne. Det fremgår heraf, at den danske medaljehøst var nogenlunde konstant frem til statsamatorismens sammenbrud i Østeuropa efter murens fald i 1989. Fra og med 1991 kan der konstateres et markant forbedret niveau. I alle årene fra 1992 til 2000 lå det løbende gennemsnit mellem ni og 12.

Siden begyndelsen af dette årti er der imidlertid sket en næsten lige så markant forringelse af niveauet. I alle årene fra 2001 til 2006 har gennemsnittet ligget på mellem 5 og 7. Medaljehøsten i OL-disciplinerne er fortsat større, end den var i 1980'erne, men hvis der tages højde for udvidelsen af antallet af OL-discipliner i perioden siden 1980'erne, er Danmarks (markeds)andel af samtlige medaljer formentlig kun forøget meget beskedent. Andelen var gennemsnitligt 0,61 procent i 1980'erne. I årene 2001-2006 var medaljeandelen 0,66 procent. Andelen var klart højere i perioden 1992-2000, hvor den udgjorde 1,21 procent.

Danske OL-medaljer

Resultaterne i OL-disciplinerne er utvivlsomt en bedre indikator for udviklingen end det samlede antal medaljer. Alle OL-discipliner ved sommer OL har stor global udbredelse, og der satses i mange lande betydeli-

ge ressourcer på at klare sig godt i disse idrætsgrene og discipliner.⁵ Tabel 2 viser den danske medaljehøst ved alle efterkrigstidens sommer-OL.

Hvis der ses bort fra OL i 1948, har det samlede antal medaljer været 5,5 i gennemsnit pr. OL. Der har været en bemærkelsesværdig lille variation i antallet af medaljer. I 7 af disse 15 OL har Danmark vundet 6 medaljer. Højdepunkterne har været 1968 og 2004, hvor Danmark vandt 8 medaljer. Bundskraberne var 1970'erne, hvor Danmark kun vandt henholdsvis 1 og 3 medaljer ved OL i 1972 og 1976. OL i 1980 og 1984 ser bedre ud på papiret, men de ville efter alt at dømme have været resultatmæssigt lige så ringe for Danmark, hvis ikke de havde været ramt af boykot, der gjorde, at det i mange sportsgrene var en hel del nemmere at vinde medaljer, end det ellers ville have været. I 1984 blev fire af de seks danske medaljer således vundet af roere og en kanoroer i discipliner, hvor det ud fra resultater ved VM i 1980'erne må vurderes som usandsynligt, at de havde kunnet vinde medaljer under normale omstændigheder. Fra og med OL i 1996 er den danske medaljehøst blevet løftet et niveau op.

Udviklingen i antal vundne OL-medaljer kan ikke ses uafhængigt af udviklingen i det samlede antal medaljer. Dette antal er vokset betydeligt. I 1948 var det samlede antal medaljer således i alt 408, mens det i 2008 var mere end dobbelt så stort (957). I kolonnen yderst til højre i Tabel 2 er angivet Danmarks andel af det samlede antal medaljer. I 1948 blev hver tyvende medalje vundet af Danmark. Bortset fra OL i 1956 var andelen over 1 procent frem til OL i 1968, hvor den toppede med 1,52 procent af det samlede antal medaljer. Siden da har andelen ikke været over 1

5 Den kommende analyse af dansk konkurrenceevne i eliteidræt er næsten udelukkende baseret på en sammentælling af medaljer, medaljepoint eller Top 8-placeringer i de discipliner, som der konkurreres i ved *sommer-OL*. Det er der gode grunde til. Alle olympiske idrætsgrene har således global udbredelse, og der satses overalt hårdere og mere systematisk på succes i OL-disciplinerne end i næsten alle andre idrætsgrene og discipliner. Derfor er resultater i OL-disciplinerne en velegnet målestok for styrkeforholdene i international eliteidræt. Målestokken er dog langt fra uproblematisk og kan kritiseres på flere punkter. For det første er der slet ikke taget højde for vintersport, hvilket som nævnt skævrider resultater til ugunst for lande, hvor vintersport har stor betydning. For det andet er det indlysende problematisk, at alle discipliner ved sommer-OL tæller lige meget, som det er tilfældet, når der foretages en simpel sammentælling af medaljer og placeringspoint. For det tredje er OL ikke den største og mest prestigefulde konkurrence inden for alle idrætsgrene. OL's fodboldturnering for mænd er som nævnt for spillere under 23 år, og inden for landevejscykling, sejlsport og tennis er der konkurrencer med langt større prestige end OL. For det fjerde er det næppe rimeligt udelukkende at tage højde for OL-resultater (eller resultater ved VM i årene mellem de olympiske lege). I mange idrætsgrene er kontinentale mesterskaber (især EM) af næsten lige så stor betydning, og i mange idrætsgrene har World Cup-konkurrencer også stor vægt. For det femte er der idrætsgrene, der har betydelig vægt i eliteidrætsbilledet i mange lande, og som ikke er med på det olympiske program.

procent, og den har været ret konstant siden 1980, om end OL 2004 repræsenterer et højdepunkt med en andel på 0,86 procent. Dette svarer helt nøjagtigt til de danske medaljers andel af samtlige medaljer ved OL i 1956, hvor Danmark stillede et meget lille hold. I alt fire medaljer i 1956 svarer altså til helt samme andel af samtlige medaljer som i alt otte medaljer i 2004.

Tabel 2 *Danske medaljer og medaljepoint ved sommer-OL 1948 - 2008*

	Guld	Sølv	Bronze	I alt	Dansk medaljeandel i procent	Danske medaljepoint	Andel af samlede medaljepoint i procent
1948	5	7	8	20	4,9	37	4,53
1952	2	1	3	6	1,31	11	1,22
1956	1	2	1	4	0,86	8	0,87
1960	2	3	1	6	1,3	13	1,42
1964	2	1	3	6	1,19	11	1,11
1968	1	4	3	8	1,52	14	1,34
1972	1	0	0	1	0,16	3	0,25
1976	1	0	2	3	0,49	5	0,41
1980	2	1	2	5	0,79	10	0,80
1984	0	3	3	6	0,88	9	0,67
1988	2	1	1	4	0,53	9	0,61
1992	1	1	4	6	0,75	9	0,57
1996	4	1	1	6	0,72	15	0,91
2000	2	3	1	6	0,65	13	0,71
2004	2	0	6	8	0,86	12	0,66
2008	2	2	3	7	0,73	13	0,70

Danske top-8 placeringer ved OL

Ovennævnte tendenser er udelukkende baseret på medaljer, og dette er som tidligere nævnt ikke altid den bedste indikator for resultater og konkurrenceevnen. Top-8 point giver et bedre billede af niveauet, idet der hermed også tages højde for placeringer lige uden for medaljerækken.

Danmarks samlede top-8 point fremgår af tabellen nedenfor, der omfatter resultater ved OL siden 1988 samt VM el.lign. i OL-disciplinerne i 2006 og 2007.

Tabel 3 *Top-8 point ved sommer OL 1988–2008 samt VM el. lign. i OL-discipliner 2006–07⁶*

	1988	1992	1996	2000	2004	2006*	2007*	2008
USA	959 (2)	1067 (2)	985 (1)	1001 (1)	1032 (1)	1057 (1)	1073 (1)	1073 (1)
Kina	315 (8)	525 (4)	573 (4)	580 (4)	672 (3)	759 (3)	868 (2)	967 (2)
Rusland	#	#	729 (3)	866 (2)	869 (2)	912 (2)	849 (3)	806 (3)
Australien	241 (12)	292 (9)	440 (6)	623 (4)	553 (5)	516 (5)	526 (5)	514 (4)
Tyskland	523 (4)	891 (3)	765 (2)	721 (3)	624 (4)	639 (4)	677 (4)	499 (5)
Storbritannien	338 (7)	283 (11)	200 (17)	337 (8)	385 (8)	421 (8)	482 (6)	498 (6)
Frankrig	270 (10)	420 (5)	444 (5)	502 (6)	420 (6)	460 (6)	482 (6)	475 (7)
Italien	237 (13)	262 (13)	386 (7)	401 (7)	353 (9)	445 (7)	447 (8)	359 (8)
Japan	172 (16)	260 (14)	209 (15)	236 (14)	387 (7)	354 (9)	315 (9)	330 (9)
Syd Korea	286 (9)	281 (12)	285 (9)	300 (11)	326 (10)	242 (12)	244 (13)	289 (10)
Ukraine	#	#	294 (8)	318 (9)	318 (11)	337 (10)	240 (14)	276 (11)
Cuba	#	328 (7)	256 (10)	310 (10)	245 (13)	231 (16)	187 (17)	253 (12)
Canada	197 (15)	214 (16)	235 (11)	222 (17)	225 (17)	178 (18)	185 (18)	253 (13)
Spanien	67 (23)	287 (10)	211(14)	208 (19)	284 (12)	236 (15)	249 (12)	246 (14)
Polen	218 (14)	233 (15)	229 (13)	223 (16)	184 (20)	308 (11)	273 (10)	215 (15)
Holland	137 (18)	169 (19)	208 (16)	275 (13)	230 (14)	237 (14)	270 (11)	211 (16)
Hviderusland	#	#	199 (18)	234 (15)	192 (19)	241 (13)	193 (16)	206 (17)
Brasilien	67 (23)	59 (26)	140 (21)	122 (22)	135 (22)	158 (20)	153 (20)	178 (18)
Ungarn	353 (6)	339 (6)	232 (12)	212 (18)	228 (16)	226 (17)	240 (14)	161 (19)
Kasakhstan	#	#	102 (26)	116 (24)	119 (25)	125 (23)	100 (25)	152 (20)
Rumænien	249 (11)	295 (8)	186 (19)	280 (12)	224 (18)	140 (22)	154 (19)	149 (21)
Kenya	85 (21)	73 (25)	86 (27)	90 (29)	67 (36)	123 (24)	103 (24)	143 (22)
Jamaica	?	?	?	68 (37)	79 (29)	97 (28)	98 (27)	124 (23)
New Zealand	115 (19)	129 (20)	76 (30)	63 (39)	96 (28)	100 (27)	122 (21)	123 (24)
Sverige	156 (17)	182 (18)	138 (22)	145 (20)	127 (23)	191 (19)	122 (21)	106 (25)
Norge	59 (26)	86 (23)	83 (29)	80 (31)	68(33)	63 (35)	55 (40)	94 (26)
Tjekkiet	?	?	106 (25)	101 (26)	121 (24)	145 (21)	119 (23)	90 (27)

6 1. pladser tildeles 8 points, 2. pladser 7 points og så fremdeles frem til 8. pladser, der tildeles 1 points. Kvartfinalepladser i discipliner, hvor der ikke konkurreres om 5.-8. pladsen, tildeles points som 5. pladser. Under Sovjetunionen medregnes også SNG (OL 1992). Under Tjekkiet er medregnet Tjekkoslaviet frem til og med 1988. #: Del-

Danmark	70 (22)	79 (24)	108 (24)	92 (29)	98 (26)	85 (30)	71 (33)	87 (28)
Schweiz	59 (26)	53 (30)	76 (30)	115 (25)	70 (32)	95 (29)	81 (31)	85 (29)
Østrig	?	?	?	72 (34)	63 (39)	70 (34)	55 (40)	77 (30)
Nordkorea	?	?	?	50 (44)	62 (40)	32 (55)	95 (28)	63 (31)
Bulgarien	394 (5)	194 (17)	176 (20)	121(23)	140 (21)	105 (25)	100 (25)	62 (32)
Tyrkiet	?	?	?	76 (33)	97 27)	71 (33)	91 (29)	60 (33)
Slovenien	#	#	?	22 (61)	44 (51)	39 (51)	73 (32)	56 (34)
Finland	64 (25)	101 (21)	45(?)	48 (47)	21 (66)	26 (58)	48 (48)	51 (35)
Belgien	?	?	?	62 (40)	64 (38)	73 (32)	51 (45)	45 (36)
Grækenland	?	?	116(23)	142 (21)	230 (14)	103 (26)	83 (30)	44 (37)
Sovjetunionen	1317 (1)	1200 (1)	#	#	#	#	#	#
DDR	937 (3)	#	#	#	#	#	#	#
Jugoslavien	111 (20)	#	#	#	#	#	#	#

Det ses, at niveauet steg fra 1988 til 1992, men den helt store stigning skete fra OL i 1992 til OL i 1996. Antal placeringspoint steg fra 79 til 108. Dette niveau har Danmark ikke siden været oppe på. Udviklingen i Danmarks rangering mht. indtjente top-8 point viser en næsten konstant tilbagegang. Danmark blev rangeret højere i 1988 (nr. 22) end på noget senere tidspunkt, og placeringen var den samme i 1996 som i 1992 (nr. 24) på trods af den markante stigning i antal point i denne periode. Når Danmarks rangering faldt fra 1988 til 1992, skyldes det til dels, at der fra 1988 til 1992 skete en betydelig forøgelse i antallet af discipliner. Det betød, at Danmarks andel af det samlede antal placeringspoint ikke steg særlig meget (fra 0,78 procent til 0,83 procent). Danmarks andel af de samlede placeringspoint steg betydeligt (fra 0,83 procent til 1,08 procent) fra 1992 til 1996. Når rangeringen ikke blev forbedret på trods af den betydelige forøgelse af antal placeringspoint, skyldes det forøgelsen i antallet af nationer efter Sovjetunionens sammenbrud. I stedet for Sovjetunionen fik vi 15 nye nationer, hvoraf fire af dem (Rusland, Ukraine, Hviderusland og Kasakhstan) alle vinder flere point end Danmark.

Siden 1996 er det målt i placeringspoint gået tilbage både i relation til rangering og andel af samtlige placeringspoint. Danmark klarede sig bedre ved OL i 2004 end ved OL i 2000 både i henseende til rangering (en forbedring fra nr. 29 til 26) og mht. andel af placeringspoint (fra 0,83 procent til 0,88 procent), men også i relation til denne målemetode

tog ikke i legene: Ingen oplysninger i den schweiziske undersøgelse. Kilde: Stamm, H. & M. Lambrecht (2000: 42 og 101), for årene 1964-1996. Suppleret med egne beregninger (for OL 2000, 2004 og 2008 samt VM el. lign. i 2006 og 2007).

er resultatniveauet ved OL i 2004 en del under niveauet ved OL i 1996. Det samme gælder for 2008, hvor antallet af placeringspoint er 87 med en placering som nr. 28, herunder en andel på 0,78 procent. Både Sverige og Norge har ved OL i Beijing samlet flere placeringspoint end Danmark, på hhv. 25. og 26. pladsen. Herunder er Sverige stærkest gennem hele perioden fra 1988, mens Norge efter en svagere præstation i Athen end Danmark nu har overhalet danskerne inden om. Holland, der er et land som Danmark typisk sammenligner sig med, er alle år bedre (også i forhold til Sverige og Norge) selvom også Holland konkurrenceevne er presset målt på top-8 point.

Resultater set i forhold til befolkningstal og økonomi

Ovenstående gennemgang viser, at den danske position i den internationale konkurrence mellem elitesportssystemer er blevet svækket i det seneste årti. Også i forhold til Norge, Sverige og Holland står Danmark aktuelt svagt, men Sverige og Holland har en større befolkning, og Norge er rigere målt på BNP. Der er grund til at formode, at sandsynligheden for at vinde medaljer afhænger af et lands BNP samt størrelsen af dets befolkning. Med henblik på at vurdere, hvordan Danmark klarer sig i forhold til andre lande, vil Danmarks resultater i det følgende blive sammenlignet med andre landes resultater set i forhold til befolkningstal og BNP per capita. Det er i henseende til den politiske debat særdeles relevant, om de danske resultater svarer til, hvad man kan forvente ud fra dets økonomiske og befolkningsmæssige forudsætninger.

Vi forudsætter i lighed med andre undersøgelser, at et lands resultater afhænger af dets befolkning og økonomiske styrke. Ofte antages en lineær sammenhæng mellem resultater og BNP per capita, men dette kan i høj grad problematiseres. Kan det forventes, at et land med en befolkning og en nationalindkomst per capita, der er ti gange så stor som et andet land, vil vinde 10 gange så medalje- eller top-8 point, som det implicit forudsættes i sådanne beregninger? Der er mange grunde til, at dette ikke er tilfældet, og at man snarere bør forudsætte en aftagende effekt på resultatniveauet af stigende befolkning og BNP per capita. Der er således kun et begrænset antal medaljer at konkurrere om. Der er grænser for, hvor mange deltagere de enkelte lande kan stille med i de enkelte individuelle discipliner, og i de fleste holdkonkurrencer kan hvert land kun stille med et hold uanset landets størrelse. I det følgende forudsættes det derfor, at effekten af befolkning og BNP per capita på resultatniveauet må forstås med udgangspunkt i en logaritmisk funktion.

I lighed med De Bosscher et. al. (2003) & De Bosscher (2007) er vurderingen af de enkelte landes styrkeposition baseret på en multivariat regressionsmodel (se også Bernard & Busse 2004). Regressionsmodellen ser således ud:

$$\text{Ln}(\text{Top-8 point}_n) = \text{Konstant} + \text{Ln}(\text{Population}_n) + \text{Ln}(\text{BNP/Capita}_n) + \varepsilon_n$$

Modellen udregner den logaritmiske værdi af de to uafhængige variable 'Population' (befolkningsunderlag) og 'BNP/Capita' (ppp) for at korrigere for ikke-lineære effekter (jf. ovenfor samt De Bosscher 2007, PriceWaterHouseCoopers 2008 og Bernard & Busse 2004). Residualværdien fremkommer ved at fratrække resultatet af den forudsagte beregnede funktionsværdi for det pågældende land fra den reelt præsterede det pågældende år. Som variabelværdier til beregning af funktionen for de forudsagte funktionsværdier indgår top-8 point for mere end 100 nationer – herunder de, der er vist i Tabel 3 - samt tal for BNP og befolkningsunderlag i disse nationer i de respektive år (2000, 2004, 2006, 2007 og 2008).⁷

Variabeltestværdier for de enkelte år fremgår af Tabel 4, der viser regressionsmodellens testværdier. Det kan ses, at befolkningsunderlag samt økonomi målt ved BNP per capita ligger på mellem 39 til 45 procent ('Adjusted R²') over årene, hvilket harmonerer godt med den sammenhæng, som eksempelvis De Bosscher (2007: 28) finder i dennes regressionsmodel.⁸ Ifølge De Bosscher (2007: 49f) viser alle de nyeste makroanalyser endvidere, at disse to variable forklarer 40-50 procent af en nations resultater, og modellens resultater ligger således på linje med tidligere studier.

Tabel 5 opsummerer på denne baggrund Danmarks – samt en række udvalgte landes - præstationer for hvert sommer-OL 2000, 2004 og 2008 samt i OL-disciplinerne i 2006 og 2007. Under hvert årstal i tabellen kan ses to betegnelser: 'Residual' og 'Ranking'.

7 Data for BNP/cap samt population er hentet fra International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2009 (www.imf.org). Tal for BNP er målt i ppp ('purchasing power parities'). En svaghed ved denne database er, at der ikke er opgivet data for Cuba. Data er derfor suppleret med data fra CIA's World Fact Book for Cuba og Nordkorea de pågældende år (www.cia.org).

8 De Bosscher anvender dog kun 75 nationer i dennes datagrundlag. N varierer lidt for de enkelte år pga. manglende data for nogle nationer. Det skal også nævnes, at De Bosscher (2007) opererer med en tredje variabel, 'Communism', der yderligere bidrager til skærpe sammenhængen.

Tabel 4 Testværdier for den opstillede regressionsmodel

År	Adjusted R ² (all reported at P<0,01 level)	Variable	t-value	p-value
2008	42,2			
(n=106)		Konstant	-3,878	P<0,01
		Population	7,675	P<0,01
		BNP/Capita	6,277	P<0,01
2007	42,9			
(n=101)		Konstant	-4,563	P<0,01
		Population	7,041	P<0,01
		BNP/Capita	6,788	P<0,01
2006	45,3			
(n=101)		Konstant	-4,976	P<0,01
		Population	6,581	P<0,01
		BNP/Capita	7,639	P<0,01
2004	45,0			
(n=107)		Konstant	-4,250	P<0,01
		Population	8,018	P<0,01
		BNP/Capita	6,788	P<0,01
2000				
(n=99)	38,8	Konstant	-3,505	P<0,01
		Population	6,864	P<0,01
		BNP/Capita	5,787	P<0,01

Under kategorien 'Residual' er angivet forskellen mellem den forventede (beregnete) og den faktisk angivne score den pågældende nation hhv. burde få og har fået. En positiv score er udtryk for, at den pågældende nation overpræsterer i forhold til deres respektive forudsætninger, mens lande med et negativt residual underpræsterer. 'Ranking' betegner den placering nationerne får efter denne måling.

Som det fremgår af tabellen, overpræsterer Danmark år for år over hele den afdækkede periode, dog med relativt lavere residualer i 2006 og 2007. Derudover ligger Danmark - på trods af overpræstation - under ranking målt i absolutte termer (jf. tabel 4) år for år. Sverige overpræsterer markant mere end de øvrige nordiske lande i 2006 og er det nordiske land, der de fleste år klarer sig bedst, mens Norge svinger med under- og overpræstationer år for, dog ikke så meget som Finland, der generelt underpræsterer (undtaget 2008).

Tabel 5 *Logaritmisk multivariat-regressionsmodel: Udvalgte landes performance i forhold til befolkningsunderlag og BNP/capita (ppp) ved sommer-OL 2000, 2004 og 2008 samt VM el.lign. i OL-discipliner 2006 og 2007. Sammenligninger af ranking og residualer på tværs af år skal tages med forbehold for lettere varierende datagrundlag.*

År	2000		2004		2006		2007		2008	
Land	Residual	Ranking	Residual	Ranking	Residual	Ranking	Residual	Ranking	Residual	Ranking
Australia	1,75	7	1,65	9	1,41	11	1,53	12	1,62	9
Germany	1,10	20	1,00	21	1,00	21	1,05	22	0,85	28
New Zealand	0,56	35	1,03	20	0,91	25	1,23	16	1,33	14
France	0,93	25	0,78	31	0,84	28	0,89	28	0,99	23
Netherlands	0,96	24	0,86	27	0,76	30	0,94	25	0,82	32
United Kingdom	0,54	38	0,67	39	0,72	31	0,85	29	1,00	22
Sweden	0,73	32	0,66	40	0,90	26	0,54	39	0,52	42
Denmark	0,50	41	0,68	37	0,35	42	0,29	44	0,62	37
Norway	0,24	47	0,17	50	-0,13	57	-0,15	60	0,54	41
Finland	-0,03	56	-0,78	82	-0,75	77	-0,05	53	0,13	53

Holland overpræsterer gennemgående over hele perioden. Blandt de øvrige lande er det især påfaldende, hvor meget Australien overpræsterer, hvilket givet vis hænger sammen med landets velfungerende strategiske elitesportsprogram. En nærmere analyse af tallene viser således, at Australien har en meget stor bredde blandt sine eliteatleter. I Beijing havde Australien eksempelvis hele 108 atleter i top 8. Det er 58 flere end Holland, der befolkningsmæssigt kun er lidt mindre og har et lidt større BNP per capita. Til sammenligning havde Danmark 18 atleter i top 8 ved legene i Beijing. Også Tyskland, Frankrig og Storbritannien overpræsterer i forhold til, hvad man skulle forvente, men alle disse nationer havde også omkring 100 eller flere atleter i top 8 i Beijing.

Overpræstationen som de store lande udviser i modellen, harmonerer med Johnson og Alis studier (2000), der finder, at højt BNP samt stor population giver særlig stor sandsynlighed for succes ved OL. Årsagen er blandt andet, at store og rige lande sender relativt mange deltagere til OL, hvilke alt andet lige øger sandsynligheden for mange medaljer (jf. det store Australske hold). Disse lande – der ofte er udviklede nationer – har også ofte de bedste forudsætninger for at blive værtsnation, hvilket i sig selv påvirker medaljechancer meget (Ibid: 18). En åbenlys årsag er selvsagt, at værtsnationer – udover at have hjemmebanefordelen – også ofte satses massivt med øgede investeringer for at gøre en god figur.

Storbritanniens satsning frem mod OL i London synes da også at give tydeligt afkast i form af forbedrede resultater. Det seneste resultat ved OL i Beijing, der resulterede i et historisk godt samlet resultat for den kommende værtsnation varsler, at kongemagten kan komme til at blande sig i

den absolutte top. Dette modvirkes dog måske af de besparelser, som det engelske UK Sport er blevet ramt af på grund af finanskrisen.

De danske resultater målt i forhold til befolkningsunderlag og BNP per capita viser, at det ikke ser så skidt ud, når tages hensyn til disse socioøkonomiske baggrundsvARIABLE. Faktisk er Danmark over hvad man præstationsmæssigt burde forvente, men altså ikke så meget som eksempelvis Sverige eller især Holland, der begge er lande man normalt sammenligner Danmark med. Danmark er ganske vist højere end Norge alle år, men da Norge er en nation med stærke traditioner inden for vintersport kan dette delvist forklare Norges relativt dårligere præstation end Danmark i denne måling. Ydermere er der mange andre lande, der ifølge denne måling ligger over, hvad man burde forvente. Og set i det lys ligger Danmark stadig forholdsmæssigt lavt rangeringsmæssigt. Interessant i denne sammenhæng er det, at New Zealand ligger højt, hvad angår overpræstation. Både målt i absolutte og relative termer.

Investering og effektivitet gør forskellen

Regressionsmodellen forklarer imidlertid ikke alt. Ifølge beregningerne ligger forklaringskraften af befolkningsunderlaget og BNP per capita på op til 45 procent i de inddragede år. Der er altså en uforklaret restvarians, der må tilskrives andre forhold.

Noget af forskellen mellem forventede og faktiske resultater kan formentlig forklares ud fra forskelle i henseende til den faktiske direkte investering i elitesport i de pågældende lande (jf. De Bosscher 2007, De Bosscher et. al. 2008). Der foreligger desværre på nuværende tidspunkt ikke sammenlignelige internationale data, der gør det muligt at tage højde for dette.

Det er imidlertid ikke kun investerede beløb, der er afgørende. Udover kvantitet betyder kvalitet og effektiv udnyttelse af ressourcerne også noget. Den uforklarede del af præstationen (forskellen mellem forudsat og reel værdi) for de enkelte lande kan delvist forklares ved, hvordan de enkelte lande håndterer deres elitesatsning. En nærmere analyse af centrale elementer i de enkelte landes elitesportsmodeller, dvs. deres organisering, koordinationskapacitet, faciliteter, trænings- og konkurrencebetingelser og talentudvikling mv. kan bruges som en indikator for den enkelte modellens effektivitet (Jf. Houlihan & Green 2008, De Bosscher 2007). I en analyse af det danske eliteidrætssystemets effektivitet identifi-

cerer Storm (2008)⁹ især arbejdet med talentidentifikation og -udvikling mangelfuldt. Australien er et forbillede i denne henseende, da landet set i forhold til dets befolkningsmæssige underlag overpræsterer markant – blandt andet på grund af et yderst fokuseret og systematiseret talentidentifikations- og -udviklingsprogram. Analysen viser, at der også på andre områder såsom koordination af den samlede eliteidrætsindsats og idrætspsykologisk bistand, er forbedringsmuligheder. Hvis dansk eliteidræts internationale konkurrenceevne skal forbedres, er det blandt andet initiativer til opretning af svagheder inden for disse områder, der skal til.

Konklusion og perspektiver

Denne artikel har på baggrund af en diskussion af målemetoder analyseret den danske konkurrenceevne i international elitesport. Som det fremgår, er der mange forskellige målestokke til rådighed. Normalt tages der udgangspunkt i en simpel optælling af antallet af guld-, sølv- og bronze-medaljer. Medregnes alle medaljer ved internationale mesterskaber (EM, VM og OL) i alle idrætsgrene og discipliner fås et oppustet mål med indbygget stigningsgaranti, hvilket er bekvemt for såvel politikere som idrættens organisationer. Hvis der udelukkende ses på medaljer ved OL, fremgår det, at Danmark efter 2. Verdenskrig har vundet 6 medaljer i gennemsnit ved OL. Ved alle OL fra 1992 til 2000 blev det også til præcis 6 medaljer, mens det i 2004 og 2008 er blevet til henholdsvis 8 og 7 medaljer. Der er faktisk intet OL siden det atypiske efterkrigs-OL i 1948 i London, hvor Danmarks samlede antal medaljer har været større end ved OL i 2004. Dette kunne tyde på en forbedring af konkurrenceevnen i 2000-tallet.

Opgørelser af medaljepoint, der tager højde for de enkelte medaljers værdi, giver imidlertid et bedre mål for konkurrenceevnen, suppleret med top-8 point - som et mål for elitens bredde. Derudover bør der tages højde for, at det samlede antal medaljer ved internationale mesterskaber er en tvivlsom målestok, da antallet af konkurrencer har været klart stigende gennem årene, og udviklingen i antallet medaljepoint og top-8 point bør således vurderes som andele af den samlede pointsum.

Den nærmere analyse af resultaterne efter denne metode viser, at den danske konkurrenceevne har udviklet sig næsten lige modsat det billede, der fremgår, hvis man kun lægger antal medaljer til grund for analysen.

⁹ Se endvidere Storm & Nielsen 2010.

Efter en klar forbedring af resultaterne i 1990'erne efter Østblokkens og dermed statsamatørismsammenbrud er resultatniveauet blevet forringet i løbet af 2000-tallet.

Politiske drøftelser om offentlige bevillinger til eliteidræt tager oftest udgangspunkt i absolutte mål såsom en simpel optælling af medaljer og bliver derfor unuancerede og misvisende. Derfor bør vurderingerne af udviklingen i det nationale styrkeniveau i større udstrækning baseres på den fremlagte metode. Dette bør dog suppleres med en vurdering af den internationale konkurrenceevne, eksempelvis i forhold til det pågældende lands befolkningsmæssige og økonomiske forudsætninger som præsenteret i denne artikel. Indenfor international eliteidræt afhænger et lands resultater nemlig i vidt omfang af dets befolkningsgrundlag og dets BNP, men også de enkelte landes konkrete investering og forvaltning heraf bør inddrages.

Selvom befolkningstal og BNP imidlertid ikke er de eneste variable man kan inddrage i en resultatanalyse¹⁰, så illustrerer ovenstående, at det alligevel er muligt at måle i hvor stor udstrækning de pågældende lande over- eller underpræsterer i forhold til, hvad man kunne forvente. Opgjort efter denne metode fremgår det, at Danmarks resultater er bedre, end man skulle forvente.

Det samme er tilfældet med Sverige, Holland og delvist Norge. Helt i top ligger lande som Australien og flere større lande, men også New Zealand overpræsterer i forhold til hvad man skulle forvente ud fra deres forudsætninger. Det danske resultatniveau er generelt faldende, men det ligger bedre end det, man kan forvente, når der tages højde for BNP og befolkningsunderlag.

Det vil formentlig ikke blive vurderet som et tilfredsstillende afkast af investeringerne i dansk eliteidræt, hvis det danske resultatniveau falder til et niveau, der er ringere end det, man skulle forvente. Det afgørende politiske spørgsmål er, om det nuværende niveau er tilfredsstillende, eller om det er målsætningen, at dansk eliteidræt i højere grad skal være en del af den internationale top. Eftersom prisen på en medalje generelt synes at stige (Hogan & Norton 2000), kræver en fastholdelse af niveauet under alle omstændigheder en forøget indsats, og dette er selvsagt endnu mere udpræget, hvis det er målsætningen, at Danmark ikke blot skal 'vinde flere medaljer' men også forbedre den internationale konkurrenceevne.

¹⁰ Det bedste ville have været om man kunne have inddraget pålidelige tal for alle nationers absolutte investering i eliteidræt. Imidlertid findes der ingen centrale databaser med tal for dette. Metodemæssigt vil det formentlig også være meget vanskeligt at opstilles et validt datasæt.

Dette er selvsagt en politisk afvejning, og en erkendelse af den langsigtede svækkelse af konkurrenceevnen, ikke blot i Danmark, men også i Sverige og Norge vil kunne fremskynde en afklaring heraf. Denne artikel har søgt at give et forbedret metode- og talmæssigt grundlag for en sådan afklaring. Ovenstående analyser kan dog forbedres og nuanceres, blandt andet i henseende til forskelle mellem de enkelte landes kvantitative investeringer i eliteidræt. Yderligere forklarende variable kan også inddrages.

Derudover vil yderligere kvalitative analyser af eksempelvis organisering, koordinationskapacitet, talentudvikling og idrætsmedicinsk forskning kunne skabe et bedre grundlag for optimering af anvendelsen af eksisterende ressourcer, hvilket givet vis er et politisk tiltrækkende alternativ til markant forøget ressourceindsats i en situation hvor prisen på medaljer fortsat stiger og stiger, mens offentlig gældsætning og kamp om ressourcerne gør markant forøgede bevillinger til eliteidræt mindre politisk attraktive.

Litteratur

- Bernard, A.B. & Busse, B.R. (2004): "Who wins the Olympic Games: Economic Resources and Medal Totals". *Review of Economics and Statistics*, 86(1): 413-417.
- Condon, E.M., Golden, B.L. & Wasil, E.A. (1999): "Predicting the success of nations at the Summer Olympics using neural networks". *Computers & Operations Research*, 26: 1243-1265.
- De Bosscher, V. & De Knop, P. (2002): "The influence of sports policies on international success: An international comparative study". I IOC: *Proceedings of the 9th World Sport for All Congress, Sport for All and Elite Sport: Rivals or Partners?* Arnhem: International Olympic Committee.
- De Bosscher, V. (2007): *Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success. Dissertation presented in partial fulfilment of the requirements for the degree of Doctor in Physical Education – Year 2006-2007*. Vrije Universiteit Brussel. Brussels: VUBPRESS.
- De Bosscher, V. D., Bingham, J., Shibli, S., Bottenburg, V.M. & Knop, D.K (2008): *The Global Sporting Arms Race. An International Comparative Study on Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success*. Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- De Bosscher, V. De Knop, P. & Heyndels, B. (2003): "Equal Opportunities in Sport: Comparing relative sporting success among countries". *Journal for Comparative Physical Education and Sport*, 3(3): 109-120.
- Green, M. & Houlihan, B. (2006): *Elite Sport Development. Policy learning and political priorities*. London & New York: Routledge.
- Green, M. & Oakley, B. (2001): "Elite Sport development systems and playing to win: Uniformity and diversity in international approaches". *Leisure Studies*, 20. 2001, 247-267.
- Green, M. (2004): "Power, Policy, and Political Priorities: Elite Sport Development in Canada and the United Kingdom". *Sociology of Sport Journal*, 2004. 21: 376-396.
- Heinilä, Kalevi (1982): *The Totalization Process in International Sport*. I: Sportwissenschaft, 12, s. 235-254.
- Hogan, K. & Norton, K. (2000). "The 'Price' of Olympic Gold". *Journal of Science and Medicine in Sport*, 3(2): 203-218.

- Hong, Fan (2007): "Elite Sport in China: Politics, Policy and System". *Paper* presented at the ISHPES/ISSA World Congress, Copenhagen, 31st of July – 5th of August 2007: "Sport in a Global World. Past, Present and Future".
- Houlihan, B. & Green, M. (2008): *Comparative Elite Sport Development. Systems, structures and public policy*. Oxford: Butterworth- Heinemann.
- Johnson, D.K.N., Ali, A. (2000): *Coming to Play or Coming to Win: Participation and Success at the Olympic Games*. Wellesley College Working Paper 2000-10, September 2000. Department of Economics.
- Kiviahio, P. & Mäkelä, P. (1978): "Olympic Success: a sum of non-material and material factors". *International Review of Sport Sociology*, 2: 5-17.
- Løvstrup, I. & Hansen, J. (2002): *Da eliteidrætten blev stueren. Eliteidræt og idrætspolitik i Danmark*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Oakley, B., & Green, M (2001): "The production of Olympic champions: International perspectives on elite sport development systems". *European Journal of Sport Management*, 8: 83 – 105.
- Petry, K. Steinbach, D. & Burk, V. (2008): "Germany". I Houlihan, B. & Green, M. (2008): *Comparative Elite Sport Development. Systems, structures and public policy*. Oxford: Butterworth- Heinemann.
- PriceWaterHouseCoopers (2008): Economic Briefing Paper: Modelling Olympic Performance. [http://www.pwc.com/extweb/ncpressrelease.nsf/42e3ba9660db98bc80257148004ee49a/46a6bbb9f92bcb5852574710001c528/\\$FILE/Olympic%20modelling%20paper%20-%202008.pdf](http://www.pwc.com/extweb/ncpressrelease.nsf/42e3ba9660db98bc80257148004ee49a/46a6bbb9f92bcb5852574710001c528/$FILE/Olympic%20modelling%20paper%20-%202008.pdf)
- Shibli, S. (2003): "Analysing performance at the Olympic Games: Beyond the final medal table". *Paper* presented at the 11th Congress of the European Association for Sport Management, Stockholm, Sweden.
- Sparvero, E., Chalip, L., & Green, B.C. (2008): „USA“. I Houlihan, B. & Green, M. (2008): *Comparative Elite Sport Development. Systems, structures and public policy*. Oxford: Butterworth- Heinemann.
- Stamm, H. & Lamprecht, M. (2001): "Sydney 2000, the best games ever? World Sport and Relationships of Structural Dependency". Summary of a *paper* presented at the 1st World Congress of the Sociology of Sport. Seoul, Korea. www.lssfb.ch.
- Stamm, H. & M. Lambrecht (2000): „Der Schweizer Spitzensport im internationalen Vergleich. Eine Empirische Analyse der Olympische Spiele 1964-1998“. *Schriftenreihe der Gesellschaft zur Förderung der Sportwissenschaften an der ETH Zürich*, Band 21. Zürich: Studentendruckerei Uni.
- Storm, R.K. & Brandt, H.H. (red.) (2008): *Idræt og sport i den danske oplevelsesøkonomi. Mellem forening og forretning*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Storm, R.K. & Nielsen, K. (2010): "In a Peak Fitness Condition? The Danish Elite Sports Model in an International Perspective: managerial efficiency and best practice in achieving international sporting success". *International Journal of Sports Management and Marketing* 7(1-2): 104-118
- Storm, R.K. & Ulrik Almlund (2006): *Håndboldøkonomi.dk - fra forsamlingshus til forretning*?. Bind 1 & Bind 2. København: Idrættens Analyseinstitut.
- Storm, R.K. (2008): *Team Danmarks Støttekoncept. Evaluering af støttekonceptet 2005-2008*. Copenhagen: Danish Institute for Sports Studies.
- Storm, R.K.(2008): "En verdenskrig om medaljer". *Bog anmeldelse af: Barrie Houlihan & Mick Green: Comparative Elite Sport Development. Systems, structures and public policy*. Oxford: Butterworth- Heinemann, 2008. www.idrottsforum.org.
- Szymanski, S. (2000): *The Market for Olympic Gold Medals*. I: World Economics. Vol. 1. No. 4. October-December 2000.
- UK Sport (2006): *Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success. An International Comparative Study*. London: UK Sport.
- Yamamoto, M. (2008): "Japan". I Houlihan, B. & Green, M. (2008): *Comparative Elite Sport Development. Systems, structures and public policy*. Oxford: Butterworth- Heinemann.

